

I SPLOŠNE ZNAČILNOSTI PRAVA DRUŽB

SPLOŠNO O PRAVU DRUŽB

Gospodarsko statusno pravo ali natančneje pravo družb (Company Law, Gesellschaftsrecht) bi lahko v osnovi opredelili kot proučevanje in analiziranje pravnoorganizacijskih oblik (subjektov prava). Število subjektov je z zakonodajami omejeno (zaprto število – *numerus clausus*).¹ Družba se pojavlja kot nadgradnja objektu ekonomskega proučevanja – podjetju. V njem nosilci opravljanja dejavnosti organizirajo določeno premoženje, znanje, delo ipd.²

Osnovni namen gospodarskih družb je opravljati določeno dejavnost in tako pridobivati dobiček na trgu. Sama izbira neposredne gospodarske oblike je v popolnosti prepuščena nosilcem kapitala, ki tudi organizirajo podjetniški podjem kot realizacijo načela svobodne gospodarske pobude. Za posamezne organizacijske oblike zakonodaja določa različno strukturo in pogoje ustanovitve ter poslovanja.

V pravu družb se obravnava pravni status družb, ki se ustanovijo z določenimi cilji. Drugače povedano, pravo družb³ se ukvarja s pravnim položajem zasebnih združenj lastnikov kapitala v različnih oblikah ter s korporativnimi obligacijskimi razmerji zaradi uresničevanja določenih ciljev.

Gospodarske družbe bi tako lahko opredelili kot pravne in organizacijske oblike ter hkrati kot asociacije za koncentracijo kapitala.⁴ Pravo družb je uvrščeno v panogo civilnega prava. Večina korporacijskih zakonodaj za urejanje gospodarskih subjektov vsebuje določene specifične pravne norme. Te so glede na različne sistemske izvore nastanka posameznih oblik družb precej podobne.

Družbam je v večini korporacijskih zakonodaj priznana pravna sposobnost.⁵ S tem je družba nosilec pravic in obveznosti v pravnem prometu. Pri tem vsaka pravna oseba odgovarja za svoje

1 Schmidt, Karsten. (1) Gesellschaftsrecht. 4., völlig neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heyemanns Verlag KG, 2002: 96–98.

2 Poenostavljeno bi lahko opredelili podjetje tudi kot organiziran skupek stvari in ljudi (povezava kapitala in človeških potencialov – znanja), ki se integrira z namenom doseganja določenih gospodarskih ciljev. Tako Raiser, Thomas. Recht der Kapitalgesellschaften. 3., neubearbeitete Auflage. München: Verlag Franz Vahlen, 2001: 28–29; Barbić, Jakša. (1) Pravo društava. Knjiga prva. Opći dio. Zagreb: Organizator, 1999: 195+.

3 Glede teoretičnega terminološkega poimenovanja prava družb podrobneje Schmidt, K. (1) Op. cit.: 15–18; Pretnar, Stojan. Oris primerjalnega trgovinskega prava. II. del: trgovinske družbe. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, 1990: 9; Ivanjko, Šime, Kocbek, Marijan in Prelič, Saša. Korporacijsko pravo. Pravni položaj gospodarskih subjektov. 2. dopolnjena in spremenjena izdaja. Ljubljana: GV Založba in Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, 2009: 62–66.

4 Pretnar, S. Op. cit.: 9, 11. Avtor poudarja, da »... je pravo trgovinskih družb pravo koncentracije in koordinacije kapitalov zaradi skupnega trajnega angažiranja z namenom kapitalističnega pridobivanja.«

5 Glede pravne osebnosti obstajajo določena razhajanja med posameznimi pravnimi sistemi. Prim. 1. odstavek 2. člena Zakona o gospodarskih družbah, Uradni list Republike Slovenije št. št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17 in 22/19 – ZPosS), v nadaljevanju: ZGD-1.

Glede teoretičnih opredelitev pravne osebe glej Schmidt, K. (1) Op. cit.: 63–64; 66–74; 186–195; Bohinc, Rado, Bratina, Borut in Pivka, Hilda Marija. (1) Pravo gospodarskih družb. Gospodarsko pravo II. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2001: 28;

obveznosti z vsem svojim premoženjem po načelu popolne odgovornosti.⁶ Poleg popolne odgovornosti se v našem pravnem sistemu konstituira tudi sistem poroštvene odgovornosti. Glede slednjega je zaznati določene razlike med skupinama osebnih in kapitalskih družb. Osebne družbe odgovarjajo za prevzete obveznosti z vsem svojim premoženjem. Poleg osebne družbe odgovarjajo tudi družbeniki (vsi ali le del osebno odgovornih družbenikov), če premoženje družbe ne zadošča za poplačilo vseh upnikov.

Pri kapitalskih družbah je določeno isto načelo popolne odgovornosti družbe. Družbeniki ali delničarji pa za obveznosti družbe ne odgovarjajo, razen z vloženim kapitalom.⁷ Navedeno izključitev subsidiarne odgovornosti delničarjev oziroma družbenikov za obveznosti družbe lahko opredelimo tudi kot temeljni postulat nastanka in delovanja kapitalskih družb.

Pravo družb kot sestavina gospodarskega civilnega prava se ukvarja z opredelitvami pravnoorganizacijskih oblik gospodarskih subjektov in njihovim pravnim statusom. Te v skladu z zakonodajo nastopajo na trgu z namenom opravljanja gospodarske (pridobitne) dejavnosti. Lahko pa opravljajo tudi nepridobitno dejavnost.

Gospodarska družba je *universitas iuris* in jo je treba ločevati od podjetja kot *universitas facti*. Podjetje štejemo kot skupek organiziranega premoženja, namenjenega opravljanju dejavnosti. Takšni obliki organiziranega premoženja pravni red (posredno ali neposredno) preko nosilca podjetništva (družbe) priznava status pravne osebe. Le preko družbe ima v pravnem prometu svoje pravice in obveznosti. Nekatere korporacijske zakonodaje priznavajo pravno sposobnost z vpisom v sodni register vsem pravnoorganizacijskim oblikam, tj. za osebne in kapitalske družbe (npr. francoska, slovenska in hrvaška zakonodaja). Nekatere kontinentalne zakonodaje (npr. Nemčija, Avstrija) pravne osebnosti osebnih družb ne priznavajo, jo pa priznavajo kapitalskim družbam.⁸

Na kratko bi tako lahko opredelili podjetje kot objekt prava v razmerju do družbe, ki je subjekt prava.⁹ Kot pravna oseba je gospodarska družba determinirana z določenimi sestavinami, pri čemer se izpostavljata predvsem personalni in materialni substrat.

Glede ustanavljanja gospodarskih družb ločujemo normativni in koncesijski sistem nastanka gospodarskih subjektov. V večini primerjalnih pravnih sistemov se je zakoreninil normativni sistem.

Pogoji ustanavljanja kapitalskih družb so zahtevnejši od pogojev glede ustanavljanja osebnih družb. To je očitno pri delniški družbi, kjer so v zakonu povečini predpisana kogentna določila. Tej obliki družbe bo, poleg družbe z omejeno odgovornostjo, namenjena osrednja pozornost v naslednjih poglavjih.

Šinkovec, Janez. »Pravna oseba.« Podjetje in delo. 3, 4 (1994); Bratina, Borut, Jovanovič, Dušan, Podgorelec, Peter in Primec, Andreja. Pravo družb in gospodarsko pogodbeno pravo. De Vesta, 2011: 72.

⁶ To načelo je v ZGD-1 opredeljeno kogentno. Tako Ilešič, Marko v ZGDk (1993): 36; Mairbeg, H. Op. cit.: 28–29.

⁷ Korporacijski institut spregleda pravne osebnosti služi kot korekcija neodgovornosti družbenikov ali delničarjev kapitalskih družb. Z uporabo tega instituta se njihov položaj "izenači" s položajem odgovornih družbenikov osebnih družb. Podrobneje Schmidt, K. (1) Op. cit.: 206–212; Ivanjko, Š. et al. Op. cit.: 158–166.

⁸ Tako Schmidt, K. (1) Op. cit.: 63–64.

⁹ Tako je pravna oseba izenačena s fizično osebo, tudi glede pravne in poslovne sposobnosti pravnega subjekta.

Premoženje družbe je v kapitalskih družbah izraženo v bilanci stanja kot enem od osnovnih računovodskih izkazov.¹⁰ V bilanci se na aktivni strani izkazujejo kategorije denarja, stvari in pravic, na pasivni strani pa kategorije lastniškega ter dolžniškega kapitala. Osrednjo kategorijo lastniškega kapitala predstavlja osnovni kapital. Teoretično služi kot garancija za razmerja med družbo in njenimi upniki. Ne predstavlja statične kategorije kapitala, saj je odvisen od gospodarskih, finančno-podjetniških, davčnih in drugih ciljev družbe.

OPREDELITEV IN RAZVRSTITEV GOSPODARSKIH DRUŽB

Gospodarska družba ima po ZGD-1 naslednje temeljne značilnosti:

- je pravna oseba,
- njena dejavnost je pridobitna,
- organizira se v eni od zakonsko določenih pravno organizacijskih oblik.

Gospodarska družba je pravna oseba. Lastnost pravne osebe pridobi z vpisom v sodni register. Obseg njenih sposobnosti, ki je določen v 4. členu ZGD-1, je drugačen od sposobnosti fizičnih oseb. Pravne osebe:

- so lahko lastniki premičnin in nepremičnin,
- pridobivajo pravice in obveznosti,
- lahko tožijo ali so tožene.

Gospodarska družba se organizira v eni izmed naslednjih oblik:

- kot osebna družba (družba z neomejeno odgovornostjo, komanditna družba),
- kot kapitalska družba (družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba, komanditna delniška družba in evropska delniška družba).

Vse naštetе gospodarske družbe so pravne osebe po samem zakonu. Do ukinitve določb o tihih družbah je tudi slednja bila uvrščena med gospodarske družbe, čeprav ni bila pravna oseba, niti ni bila družba. Tiha družba je namreč nastala s pogodbo med nosilcem tihe družbe, ki je lahko nastopal v kateri koli pravno organizacijski obliki in med tihim družbenikom.

Gospodarska družba je korporacija pridobitnega namena, vendar ZGD-1 določa, da so gospodarske družbe tudi tedaj, če v skladu z zakonom v celoti ali deloma opravljajo dejavnost, ki ni pridobitna. Sicer pa je dejavnost pridobitna, kadar je usmerjena v razdelitev dobička, oziroma katere namen je pridobivanje donosa na vloženo premoženje (kapital).

Med oblikami gospodarskih družb zakon našteva na eni strani osebne družbe, kamor uvršča družbo z neomejeno odgovornostjo in komanditno družbo, ter kapitalske družbe, kamor zakon uvršča družbo z omejeno odgovornostjo, delniško družbo, komanditno delniško družbo in SE.

Naštevaneje je taksativno in izhaja iz zaprtega, končnega števila (numerus clausus) pravnih oblik, v katerih se lahko gospodarske družbe organizirajo. To pomeni, da se morajo osebe, ki nameravajo opravljati pridobitno dejavnost, organizirati v eni izmed statusnih oblik, ki jih določa zakon.

Vendar pa zakon poleg gospodarskih družb pozna še dve obliki opravljanja gospodarske dejavnosti (Ustava RS uporablja izraz gospodarske organizacije, 74. člen Ustave), in sicer:

¹⁰ Podrobneje Kocbek, Marijan. (13) »Letno poročilo, bilance in računovodski izkazi gospodarskih družb (temeljne bilančnopravne opredelitve).« Podjetje in delo. 2 (2003): 338–339.

- gospodarsko interesno združenje (ki neposredno ne opravlja pridobitne dejavnosti, temveč je namen te pravne osebe olajšanje in pospeševanje opravljanja pridobitne dejavnosti članov združenja; je torej nepridobitna organizacija, ki pa se vseeno vpisuje v sodni register; 2. odst. 563. člena ZGD-1),
- samostojni podjetnik – posameznik (6. odst. 3. člena ZGD-1).

Samostojni podjetnik je fizična oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost s svojo izključno dejavnostjo. Treba ga je razlikovati od obrti, ki pomeni način opravljanja določene dejavnosti.

Podjetnik predstavlja posebno obliko opravljanja gospodarske dejavnosti, za katero se smiselno uporabljajo določbe ZGD-1 o:

- dejavnosti (6. člen),
- firmi (12. do 23. člen),
- sedežu (29. in 30. člen),
- podružnici (31. člen),
- prokuri (33. do 37. člen) in
- poslovni skrivnosti (39. in 40. člen).

Gospodarske družbe, gospodarsko interesno združenje ter samostojnega podjetnika uvrščamo v ustavni pojem gospodarske organizacije.

STATUSNE ZNAČILNOSTI GOSPODARSKIH DRUŽB

Gospodarske družbe imajo določene značilnosti, po katerih se razlikujejo od drugih pravnih oseb (npr. zavodov, društev, političnih strank). Te značilnosti so pomembne za razumevanje ustroja in delovanja vseh pojavnih oblik gospodarskih družb oziroma vseh gospodarskih subjektov, saj so te značilnosti v precejšnji meri podane tudi pri podjetniku posamezniku.

Statusnopravne značilnosti gospodarskih družb¹¹ so naslednje:

1. pravna osebnost,
2. opravljanje dejavnosti,
3. firma,
4. sedež,
5. zastopanje,
6. odgovornost za obveznosti,
7. registracija v sodnem registru,
8. poslovne knjige,
9. sodelovanje delavcev pri upravljanju,
10. poslovna skrivnost.

1 PRAVNA OSEBNOST GOSPODARSKIH DRUŽB

ZGD-1 šteje kot bistvo pravne osebnosti naslednje:

- družbe kot pravne osebe so lahko lastnice premičnin in nepremičnin, torej nosilke lastninske pravice;
- družbe lahko pridobivajo pravice in prevzemajo obveznosti, sklepajo pravne posle; navedeno predstavlja bistvo pravne osebnosti;

¹¹ Povzeto po Ivanjko, Šime in Kocbek, Marijan. Korporacijsko pravo. Ljubljana, GV, 2000: 127.

- družbe imajo pasivno in aktivno legitimacijo v pravnem postopku, torej so lahko tožene ali tožijo.

Vse družbe v ZGD-1 so pravne osebe. Gospodarska družba pridobi lastnost pravne osebe z vpisom v sodni register. Za razmerja med družbeniki pred vpisom veljajo pravila o civilnopravni družbeni pogodbi. Velja, da osebe, ki pred vpisom družbe v register nastopajo v imenu gospodarske družbe, odgovarjajo osebno z vsem svojim premoženjem ter solidarno za obveznosti, ki pri tem nastanejo za družbo.

Tudi gospodarsko interesno združenje je po zakonu pravna oseba, čeprav izrecno ni opredeljena kot posebna pravno organizacijska oblika (kot posebna vrsta družbe). V nasprotju pa podjetnik posameznik nima samostojne pravne osebnosti.

Pravna osebnost ima za posledico tudi samostojno odgovornost družbe za obveznosti z vsem svojim premoženjem. Pri tem so vse družbe izenačene, odstopanja obstajajo pri odgovornosti njihovih družbenikov za obveznosti družbe. Tako družbeniki ne odgovarjajo za obveznosti družbe pri delniški družbi, družbi z omejeno odgovornostjo, nadalje komanditisti pri komanditni delniški družbi in pri komanditni družbi. S svojim osebnim premoženjem pa, poleg družbe kot pravnega subjekta, odgovarjajo družbeniki družbe z neomejeno odgovornostjo ter komplementarji v komanditni družbi.

Tudi podjetnik posameznik odgovarja za obveznosti, ki jih kot podjetnik prevzema, s svojim premoženjem, ki morda ni bilo vključeno v gospodarske aktivnosti.

Družba nastane, ko pridobi lastnost pravne osebe, kar se zgodi z vpisom v sodni register. Vendar pa so lastniki lahko pred vpisom družbe v register preko družbe opravljali različne pravne posle oz. nastopali v njenem imenu. Zakon določa, da se za razmerja med družbeniki, ki nastanejo pred vpisom v register, uporabljajo pravila o civilnopravni družbeni pogodbi. Če pa je kdo pred vpisom družbe v register nastopal v imenu družbe, odgovarja osebno z vsem svojim premoženjem oz. če je teh oseb več, odgovarjajo vsi solidarno.

Ne glede na pravila o odgovornosti za obveznosti velja v našem pravu institut spregleda pravne osebnosti. Spregled pravne osebnosti je izjema od pravila, da družbeniki v določenih primerih (pri delniški družbi, pri družbi z omejeno odgovornostjo, komanditisti pri komanditni družbi ter komanditni delniški družbi) ne odgovarjajo za obveznosti družbe. Če torej gre za družbenika, ki po splošnem pravilu ne bi odgovarjal za obveznosti družbe, to pravilo odpove in taki družbeniki odgovarjajo v naslednjih primerih:

- če so pravno osebno zlorabili za dosego ciljev, ki so zanje kot posameznike prepovedani,
- če so pravno osebno zlorabili za oškodovanje svojih upnikov ali njenih upnikov,
- če so v nasprotju z zakonom ravnali s premoženjem pravne osebe kot s svojim lastnim premoženjem ali
- če so v svojo korist ali v korist kake druge osebe zmanjšali premoženje družbe in so vedeli ali bi morali vedeti, da ta ne bo sposobna poravnati svojih obveznosti tretjim osebam (8. člen ZGD-1).

2 DEJAVNOST GOSPODARSKE DRUŽBE

Družbe smejo kot dejavnost opravljati vse posle, razen tistih, ki se po zakonu ne smejo opravljati kot gospodarski posli. Z zakonom se lahko določi, da določene gospodarske posle lahko opravljajo le družbe, določene z zakonom, ali le določene vrste družb ali le druge organizacije.

Družbe smejo opravljati gospodarske posle:

- le v okviru dejavnosti, ki je opredeljena s pravili družbe,
- tudi vse druge posle (t. i. »dovoljeni« posli), ki so potrebni za njen obstoj in za opravljanje dejavnosti, ne pomenijo pa neposrednega opravljanja dejavnosti.

Temeljno pravilo v zvezi z dejavnostjo družb je torej, da lahko družba opravlja le tiste posle, ki sodijo v krog registrirane dejavnosti (teorija ultra vires). Pravni posli, s katerimi družba prekorači vpisano dejavnost v registru ali sicer dovoljene posle, so veljavni, razen če je tretja oseba vedela ali bi morala vedeti za prekoračitev, pri čemer navedba dejavnosti v statutu ali družbeni pogodbi še ne pomeni, da je tretja oseba vedela ali bi morala vedeti za prekoračitev.

V okvir pojma dejavnosti sicer sodijo vse tiste poslovne aktivnosti, ki jih gospodarska družba opravlja, da uresniči namen, zaradi katerega je ustanovljena. Kot pridobitna dejavnost šteje vsaka dejavnost, ki se izvaja na trgu zaradi pridobivanja dobička. Praviloma bo dejavnost gospodarskih družb pridobitna. Lahko pa se oblika gospodarske družbe uporabi tudi za opravljanje nepridobitne dejavnosti.

Zakon lahko predpiše, da določene gospodarske posle lahko opravljajo le določene vrste družb. Tako npr. velja, da lahko bančne posle opravljajo le banke kot delniške družbe, katerih posebnosti ureja zakon posebej.

Poleg registrirane dejavnosti je družbi dovoljeno, da opravlja tudi druge posle (dovoljeni posli), za katere sicer ni registrirana, so pa potrebni za njen obstoj. Gre za t. i. pomožne ali stranske posle, ki jih gospodarska družba opravi občasno, da bi si zagotavljala pogoje za svoje delovanje (npr. najemanje kreditov za lastne potrebe, sklepanje različnih pogodb za vzdrževalna dela).

Zakon izrecno prepoveduje, da bi družba začela opravljati dejavnost, preden ni vpisana v register in preden ne izpolni z zakonom določenih pogojev. Okoliščino, da je družba vpisana v register ter izpolnjuje pogoje, mora ugotoviti pristojni inšpekcijski organ. Do takrat se šteje, da ji ni dovoljeno opravljati gospodarske dejavnosti. Dejavnost družbe mora biti kontinuirana. To pomeni, da se za dejavnost ne šteje posamičen posel.

Glede izbire dejavnosti ZGD-1 izhaja iz načela, da je dovoljeno vse, kar ni prepovedano oz. da je ustanovitelj oz. lastnik družbe v tem avtonomen. Družba namreč sme opravljati vse posle, razen tistih, ki se po zakonu ne smejo opravljati kot gospodarski posli (1. odst. 6. člena ZGD-1).

Dejavnost, to je izbor poslov, s katerimi se bo ukvarjala gospodarska družba, določi ustanovitelj v ustanovitvenem aktu. Ob vpisu družbe v register se vpiše tudi v ustanovitvenem aktu določena dejavnost.

3 FIRMA

Po definiciji ZGD je firma ime, s katerim družba posluje. Firma mora vsebovati oznako, ki nakazuje dejavnost družbe (1. odst. 12. člena ZGD-1).

Poleg tega določa 27. člen ZGD-1 še dodatne obvezne sestavine firme za posamezne vrste družb, in sicer:

- firma družbe z neomejeno odgovornostjo mora vsebovati priimek vsaj enega družbenika z navedbo, da jih je več ter oznako »d.n.o.«;
- firma komanditne družbe mora vsebovati priimek vsaj enega komplementarja ter označbo "k.d.". Priimkov komanditistov ne sme biti v firmi;

- družba z omejeno odgovornostjo oz. delniška družba mora imeti v firmi dodatno sestavino (to so oznake, ki družbo podrobneje označujejo, vendar ne smejo biti zavajajoče) in označbo, da gre za družbo z omejeno odgovornostjo ("d.o.o.") oz. delniško družbo ("d.d.");
- firma komanditne delniške družbe mora imeti označbo, da gre za komanditno delniško družbo ("k.d.d.").

Firma samostojnega podjetnika mora vsebovati ime in priimek podjetnika, skrajšano oznako, da gre za samostojnega podjetnika (s.p.), oznako dejavnosti, lahko pa vsebuje dodatne sestavine (1. odst. 72. člena ZGD-1).

Tako imenovane dodatne sestavine so za osebne družbe fakultativne, za kapitalske družbe pa obvezne. Dodatne sestavine firme pri delniški družbi, družbi z omejeno odgovornostjo ter komanditni delniški družbi podrobneje označujejo družbo. Dodatne sestavine ne smejo biti take, da utegnejo spraviti v zmotu glede vrste poslovanja ali da bi utegnili priti do zamenjave s firmo druge osebe. Dodatne sestavine tudi ne bi smele biti take, da bi kršile pravice drugih oseb (npr. osebnostne). Firma se mora torej jasno razlikovati od firm drugih družb in ne sme zavajati drugih udeležencev na trgu. Prav tako ne sme vsebovati imen ali znakov tujih držav ali mednarodnih organizacij.

Izrecno so prepovedane sestavine firme, ki nasprotujejo zakonu ali morali, vsebujejo znane blagovne ali storitvene znake drugega upravičenca ali vsebujejo oziroma posnemajo uradne znake (17. člen).

Nekatere sestavine pa so vezane na soglasje upravičencev, ki jih določa zakon. To velja za besedo Slovenija in njene izpeljanke ter kratice. Te je dovoljeno vnesti v firmo le z dovoljenjem Vlade RS. Ravno tako velja, če gre za uporabo besed v firmi, ki označujejo državo ali lokalno skupnost (npr. državni, republiški, občinski).

Dovoljenje je potrebno tudi za vključitev v firmo imena ali dela imena zgodovinske ali druge znamenite osebe. Če je oseba že umrla, je potrebno dovoljenje njenega zakonca oz. sorodnikov. Dodatno je potrebno še dovoljenje ministra, pristojnega za upravo.

Firma ima v pravu družb velik pomen, tako da govorimo celo o t. i. firmškem pravu. Najpomembnejša načela firmskega prava, uveljavljena tudi v našem statusnem pravu, so:

- načelo uporabe firme pomeni, da mora družba pri svojem poslovanju uporabljati firmo v obliki, kakršna je vpisana v register. Uporabljati sme tudi skrajšano firmo, ki vsebuje sestavino, po kateri se firma družbe razlikuje od firm drugih družb, in označbo, za kakšno družbo gre,
- načelo uporabe slovenskega jezika,
- načelo izključnosti firme terja jasno razlikovanje firme od firm vseh drugih družb. Če pride pri osebnih družbah do situacije, kjer sta dva priimka enaka, je potrebna še dodatna sestavina, po kateri bo mogoče razlikovanje,
- načelo izključnosti, ki terja jasno razlikovanje firme od firm drugih družb, je povezano z
- načelom varstva firme, ki obsega:
 - tožbeni zahtevek, da sodišče zavrne predlog za firmo, ki je v nasprotju z zakonom ali ki se ne razlikuje jasno od že registriranih firm,
 - tožbeni zahtevek na opustitev uporabe firme, njen izbris iz registra ter na plačilo odškodnine.

Sodišče mora po uradni dolžnosti zavrniti predlog za vpis firme v sodni register, če gre za firmo, ki se ne razlikuje dovolj od že registriranih firm v Republiki Sloveniji. Prepuščeno mu je tudi, da v konkretnem primeru ugotovi, ali se firma, ki se predlaga za vpis, jasno razlikuje od že registrirane firme kjer koli v državi. To se imenuje javnopravno varstvo firme.

Tožbeni zahtevek za opustitev uporabe firme oz. za njen izbris iz registra ter za odškodnino lahko vloži katera koli družba, ki meni, da se firma, ki jo uporablja neka družba, ne razlikuje jasno od njene. Pri tem je pomembno, da je firma tožnika registrirana pred firmo toženca (načelo prioritete vpisa). Če v dokaznem postopku uspe, sodišče naloži tožencu opustitev nadaljnje uporabe sporne firme ter njen izbris iz registra. Takšno varstvo predstavlja civilnopravno varstvo firme in traja tri leta od vpisa firme druge družbe (2. odst. 23. člena ZGD-1). Tožnik sme zahtevati tudi odškodnino, če je bilo zaradi tega prizadeto njegovo poslovanje.

ZGD-1 za razliko od prejšnje ureditve pozna tudi t. i. nameravano firmo. Sodišče vpiše nameravano firmo za dobo enega leta pod pogojem, da bo v tem roku ustanovljena družba. Če ne prijavi firme v tem roku, sodišče po uradni dolžnosti izbriše nameravano firmo.

Posebno določbo ima ZGD-1 glede firme dvojne družbe. Če je namreč družbenik družbe z neomejeno odgovornostjo ali komplementar komanditne družbe družba, se v firmo osebne družbe vnese popolna firma družbe kot družbenika. Tako bo v firmi družbe z neomejeno odgovornostjo kot dodatna sestavina npr. firma d.o.o. ali firma d.d. kot družbenika. Če pa imamo primer dvojne družbe pri komanditni družbi, bo v njeni firmi obvezna sestavina tudi firma d.d. oz. d.o.o., ki je v vlogi komplementarja.

4 SEDEŽ

Kot sedež se šteje kraj, ki je kot sedež vpisan v register. Če je dejanski sedež različen od registriranega, se lahko tretje osebe glede pravnih posledic, odvisnih od sedeža družbe, sklicujejo na dejanski sedež.

Predstavlja samostojno in obvezno statusno sestavino. Družba v ustanovitvenem aktu določi, ali bo kot sedež določila kraj, kjer opravlja dejavnost ali kraj, kjer se v glavnem vodijo njeni posli ali kraj, kjer deluje poslovodstvo družbe, saj ji določba 30. člena ZGD-1 to omogoča. Za sedež, dejavnost in firmo družbe velja, da sodijo med podatke, ki jih mora vsebovati prijava za vpis družbe v sodni register.

Enote, v katerih se vodi poslovanje družbe in so izven kraja sedeža družbe, imajo lahko status podružnice. Podružnica je posebne vrste dislocirana enota, saj se vpiše v register, čeprav ni pravna oseba. ZGD-1 določa, da smejo podružnice, čeprav niso pravne osebe, opravljati vse posle, ki jih sicer lahko opravlja družba (2. odstavek 31. člena ZGD-1).

Pravni pomen sedeža je razviden tudi v številnih predpisih z drugih področij. Npr. če kraj izročitve ni določen v pogodbi, je treba stvar izročiti v kraju, v katerem je imel prodajalec ob sklenitvi pogodbe sedež oziroma prebivališče (1. odstavek 451. člena OZ).

Sedež je pomemben tudi pri določanju splošne krajevne pristojnosti sodišč. Za sojenje v sporih zoper pravne osebe je pristojno splošno krajevno sodišče, na območju katerega je njihov sedež. Če nastane dvom, velja za sedež kraj, kjer so njihovi organi upravljanja (48. člen ZPP).

5 ZASTOPANJE

Družbo zastopajo osebe, ki so določene z zakonom ali aktom o ustanovitvi družbe na podlagi zakona (zakoniti zastopnik). Čeprav je zastopanje posebej urejeno pri vsaki družbi posebej, ZGD-1 vsebuje tudi nekatere skupne določbe glede zastopanja družb. V skupnih določbah o zastopanju, veljavnih za vse družbe, ZGD-1 poleg zakonitega zastopnika ureja prokuro. O pooblaščenju v ZGD-1 ni ureditve, saj se glede tega uporabljajo predpisi obligacijskega prava.

Za poslovodstvo se štejejo organi ali osebe, ki so po ZGD-1 ali po aktih družbe pooblašчени, da vodijo njene posle (10. člen ZGD-1). Za poslovodstvo se pri družbi z neomejeno odgovornostjo štejejo družbeniki in ob prenosu upravičenja za vodenje tretje osebe, pri komanditni družbi komplementarji in ob prenosu upravičenja za vodenje tretje osebe, pri delniški družbi uprava ali upravni odbor in pri družbi z omejeno odgovornostjo en ali več poslovodij.

5.1 PRAVNI POLOŽAJ IN VLOGA PROKURISTA

Prokurist je posebna oblika zastopnika družbe, ki v nasprotju s poslovodstvom družbe svojega pooblastila za zastopanje ne črpa iz zakona, temveč iz prokure kot posebne oblike trgovskega pooblastila. Zakonska ureditev prokure je povsem tradicionalna. Prokura je z zakonom določeno pooblastilo za zastopanje, ki ga ni mogoče omejiti na statutaren način. Družba v skladu s 33. členom ZGD-1 podeli prokuro eni ali več osebam po postopku, določenem v aktu o ustanovitvi. Iz besedila tega člena lahko sklepamo na prvo bistveno lastnost prokurista, in sicer da imenovanje prokurista oziroma podelitev prokure ni obvezna. Drugače kot poslovodja, ki v družbi z omejeno odgovornostjo mora biti imenovan, je prokurist povsem fakultativen.

Naslednja bistvena lastnost je dejstvo, da se način podelitve prokure določi v aktu o ustanovitvi. Za podelitev prokure torej ZGD-1 ne določa posebnega postopka, temveč to prepušča avtonomnemu urejanju družbenikov. To avtonomno urejanje je nekako omejeno z 38. členom ZGD-1, ki določa, da je treba podelitev in prenehanje prokure prijaviti za vpis v register. Za to je potreben neki zunanji izraz volje organa, ki prokurista imenuje oziroma mu podeli pooblastilo. Običajno se imenovanje prokurista izvede s sklepom družbenika oziroma družbenikov ali pa ga v nekaterih primerih postavi zakoniti zastopnik družbe, če na primer tako določa akt o ustanovitvi družbe. V kolikor pa ima družba tudi nadzorni svet, lahko akt o ustanovitvi/družbena pogodba določi pristojnost imenovanja prokurista temu organu. Navedeno urejanje v aktu o ustanovitvi in vezanost na družbenika izhaja iz logičnega položaja, da imata družba (družbenik) in prokurist zaupen odnos, zato tudi družbenik običajno najbolj zaupa prokuristu (prokurist je alter ego).

S podelitvijo prokure pridobi prokurist splošno pooblastilo za zastopanje družbe, pri čemer je to splošno pooblastilo omejeno že po zakonu. Prokurist namreč zastopa družbo pri vseh pravnih dejanjih, ki spadajo v pravno sposobnost družbe, omejen pa je pri odsvajanju in obremenjevanju nepremičnin, za kar mora imeti na podlagi prvega odstavka 35. člena ZGD-1 posebno pooblastilo. Vsakršna dodatna omejitvev prokuristovega pooblastila za zastopanje nima učinka proti tretjim osebam. Naslednja zelo pogosta omejitev pooblastila je omejitev v skladu s 34. členom ZGD-1, in sicer skupna prokura. Zakon na tem mestu ponuja več različnih možnosti, v skladu s katerimi je prokurist oziroma več prokuristov skupaj vključenih v zastopanje družbe.

Družba ima lahko enega ali več zakonitih zastopnikov, zakon pa dopušča tudi imenovanje enega ali več prokuristov. Pri tem obstaja možnost, da se prokuro podeli nekaterim ali vsem od njih kot skupno prokuro. Skupna prokura je način zastopanja, pri katerem lahko dva (več) prokurista(ov) samo skupaj zastopata(jo) družbo. Tako ima lahko družba poleg enega ali več zakonitih